

ارتباط بین محافظه کاری حسابداری و خوانایی گزارش های مالی در شرکت های دولتی

*علیرضا کیان^۱، محسن فقیه^۲، مؤگان امیری^۳

۱. استادیار، گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، ایران.

۲. دانشجوی دکتری، حسابداری، دانشگاه مازندران، ایران.

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد، حسابداری، دانشگاه پیام نور، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۹/۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۳

The Relationship of between Accounting Conservatism and Financial Reporting Readability in Public Companies

*A. Kian¹, M. Faghieh², M. Amiri³

1. Assistant Professor, Department of Accounting, Payame Noor University, Iran.

2. PhD. Student of Accounting, University of Mazandaran, Iran.

3. M.A. Student of Accounting, Payame Noor University, Iran.

Received: 2020/11/25 Accepted: 2021/1/22

Abstract

Subject and Purpose of the Article: One of the most important factors in achieving comprehensible information is that one can read it correctly and process it easily while reading. This capability is referred to as readability in the theoretical foundations of the last decade. The readability of financial reports is one of the important factors influencing investors' decisions. On the other hand, conservatism in financial reporting has a historical role in the selection and application of accounting principles and practices and may affect the readability of financial reports. Therefore, this study seeks to study the relationship between conditional and unconditional working environment with financial reporting readability.

Research Method: The data of 59 companies during the years 2012 to 2019 were tested by combined data analysis method.

Research Findings: The results of the hypothesis testing showed that conditional and unconditional conservatism have a negative and significant relationship with financial reporting readiness which effect of conditional conservatism has been greater.

Conclusion, Originality and its Contribution to the Knowledge: The results of this study double the need to pay attention to the concept of conservatism and the ability to understand financial reports in the public sector.

Keywords: Readability, Conditional Conservatism, Unconditional Conservatism, Financial Reporting, public companies.

JEL Classification: M42, M41

چکیده

موضوع و هدف مقاله: یکی از عوامل مهم برای دستیابی به اطلاعات قابل فهم این است که شخص هنگام مطالعه بتواند آن را به درستی بخواند و اطلاعات آن را به راحتی پردازش کند. این قابلیت در مبانی نظری دهه اخیر، با عنوان خوانایی یاد می شود. خوانایی گزارش های مالی یکی از عوامل مهم اثرگذار بر تصمیمات سرمایه گذاران است. از سوی دیگر، محافظه کاری در گزارش های مالی، در انتخاب و کاربرد اصول و رویه های حسابداری نقشی تاریخی داشته و ممکن است قابلیت فهم و خوانایی گزارش های مالی را تحت تأثیر قرار دهد. هدف از این پژوهش بررسی ارتباط بین محافظه کاری شرطی و غیرشرطی را با خوانایی گزارش های مالی در شرکت های دولتی مورد مطالعه قرار دهد.

روش پژوهش: اطلاعات ۵۹ شرکت دولتی طی سال های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ به روش تحلیل داده های ترکیبی مورد آزمون قرار گرفت.

یافته های پژوهش: نتایج آزمون فرضیه ها نشان داد که محافظه کاری شرطی و غیرشرطی ارتباط منفی و معناداری با خوانایی گزارش های مالی دارند که تأثیر محافظه کاری شرطی بیشتر بوده است.

نتیجه گیری، اصالت و افزوده آن به دانش: نتایج این پژوهش ضرورت توجه به مفهوم محافظه کاری و قابلیت فهم گزارش های مالی در بخش عمومی را مضاعف می سازد.

واژه های کلیدی: خوانایی، محافظه کاری شرطی، محافظه کاری غیرشرطی، گزارش های مالی، شرکت های دولتی.

طبقه بندی موضوعی: M42, M41

مقدمه

بر اساس مفاهیم نظری گزارش‌های مالی، محصول نهایی فرآیند حسابداری، ارائه اطلاعات مفید به طیف گسترده‌ای از استفاده‌کنندگان برای کمک به تصمیم‌گیری است. استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی، به‌خصوص سرمایه‌گذاران، برای تأمین نیازهای اطلاعاتی و تصمیم‌گیری صحیح، اطلاعات ارائه شده توسط شرکت‌ها را ارزیابی می‌کنند. اگر قرار باشد این اطلاعات در تصمیم‌گیری مفید واقع شوند، آنان باید قادر به درک آن باشند (لی^۱، ۲۰۰۸). این موضوع تا حدی مهم است که برخی، از آن به‌عنوان پل ارتباطی بین استفاده‌کنندگان و تصمیم‌گیری مفید یاد کرده‌اند (برنان و مرکل-دیویس^۲، ۲۰۱۳). به‌عبارت دیگر تا زمانی که اطلاعات درک نشود، توانایی استفاده بعدی از آنها نیز وجود نخواهد داشت. یکی از عوامل مهم برای دستیابی به اطلاعات قابل فهم این است که شخص هنگام مطالعه بتواند آن را به درستی بخواند و اطلاعات آن را به‌راحتی پردازش کند (کمسیون بورس اوراق بهادار^۳، ۱۹۹۸). از این قابلیت در مبانی نظری دهه اخیر، با عنوان خوانایی^۴ یاد می‌شود. نتایج پژوهش‌های پیشین، به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم حاکی از آن است که خوانایی گزارش‌های مالی یکی از عوامل مهم اثرگذار بر تصمیمات سرمایه‌گذاران است (یو و ژانگ^۵، ۲۰۰۹؛ تان و همکاران^۶، ۲۰۱۴؛ لی، ۲۰۱۲؛ لاورنس^۷، ۲۰۱۳؛ میلر^۸، ۲۰۱۰؛ لو و همکاران^۹، ۲۰۱۷). اهمیت دیگر موضوع آنجاست که سرمایه‌گذار ممکن است به علت عدم خوانایی کافی، اطلاعات را قابل اتکا نیابد و در جستجوی منابع اطلاعاتی دیگر همچون منابع برون سازمانی باشد که خود ضعف بزرگی برای واحد تجاری و بازار سهام است و دو نگرانی عمومی، شامل افزایش عدم اطمینان نسبی افراد سرمایه‌گذار نسبت به استفاده اطلاعات حسابداری در اخذ تصمیمات بهینه سرمایه‌گذاری و افزایش عدم شفافیت را به دنبال خواهد داشت (لوران و مک‌دونالد^{۱۰}، ۲۰۱۴) که ممکن است محافظه‌کاری^{۱۱} در حسابداری این مفهوم را تحت تأثیر قرار دهد.

محافظه‌کاری در گزارشگری مالی، در انتخاب و کاربرد اصول و رویه‌های حسابداری نقشی تاریخی داشته است. بسیاری از پژوهش‌های پیشین به این نکته اشاره داشته‌اند که گزارشگری مالی به سمت محافظه‌کاری حرکت کرده است و سرعت این حرکت در پاسخ به شرایط اقتصادی و وقوع بحران‌های مالی در نوسان بوده است (لوبو و ژو^{۱۲}، ۲۰۰۶).

با این روند بسیاری از پژوهشگران اثرات سویه محافظه‌کارانه را در گزارشگری و افشاء مورد توجه قرار داده‌اند. گرچه در پژوهش‌های پیشین دو نوع محافظه‌کاری مشروط^{۱۳} و نامشروط^{۱۴} مورد توجه بوده است (بیور و رایان^{۱۵}، ۲۰۰۵)، اما به دلیل دیدگاه غالب، مبنی بر مفید نبودن محافظه‌کاری نامشروط از جهت کارایی قراردادهای، تمرکز بسیاری از پژوهش‌ها بر محافظه‌کاری مشروط و اثرات آن بر گزارشگری مالی است (کالن و همکاران^{۱۶}، ۲۰۱۰). علاوه بر این، شرکت‌ها دارای انگیزه‌های علامت‌دهی و تعهدات قراردادی برای ارائه اطلاعات مربوط، قابل اتکا و به‌موقع در مورد وضعیت جاری و چشم‌انداز آتی خود به بازیگران بازار و سایر استفاده‌کنندگان اطلاعات هستند. به این منظور، شرکت‌ها انواع استراتژی‌های گزارشگری را برای تبادل اثربخش و کارایی اطلاعات برمی‌گزینند. محافظه‌کاری که اساساً با توجه به انتخاب رویه‌های حسابداری توسط شرکت‌ها تعریف می‌شود، یکی از این استراتژی‌های گزارشگری شناخته شده است. محافظه‌کاری در گزارشگری مالی، سازوکاری حاکمیتی است که مدیران را قادر می‌سازد تا اطلاعات شخصی خود را به سرمایه‌گذاران منتقل نمایند. در این میان، با اعمال محافظه‌کاری در حسابداری، زیان‌های احتمالی نسبت به سودهای احتمالی، سریع‌تر شناسایی می‌شوند. این عدم تقارن زمانی موجود در شناسایی سود و اندازه‌گیری محافظه‌کارانه آن، منجر به کاهش ریسک اطلاعاتی شرکت و تحقق بازده مورد انتظار سرمایه‌گذاران می‌شود.

بگنولی و واتس^{۱۷} (۲۰۰۵)، استدلال می‌کنند که در صورت وجود عدم تقارن اطلاعاتی، اعمال رویه‌های حسابداری محافظه‌کارانه می‌تواند برای انتقال اطلاعات محرمانه مدیریت به استفاده‌کنندگان مورد استفاده قرار گیرد

12. Lobo & Zhou
13. Conditional Conservatism
14. Unconditional Conservatism
15. Beaver & Ryan
16. Callen et al.,
17. Bagnoli & Watts

1. Li
2. Brennan & Merkl-Davies
3. Securities and Exchange Commission
4. Readability
5. You & Zhang
6. Tan et al.,
7. Lawrence
8. Miller
9. Lo et al
10. Loughran & McDonald
11. Conservatism

است، بر این اساس میزان محافظه‌کاری نیز در حد پایین اعمال گردیده که این مسئله ممکن است خوانایی گزارش‌های مالی را تحت تأثیر قرار دهد. بنابراین، ضرورت دارد تا ارتباط بین انواع محافظه‌کاری (اعم از شرطی و غیرشرطی) با خوانایی گزارش‌های مالی در شرکت‌های دولتی مورد بررسی قرار گیرد.

در ادامه، پس از بیان مبانی نظری و پیشینه پژوهش، فرضیه‌ها و روش‌شناسی پژوهش ارائه شده و بعد از بیان یافته‌ها و نتیجه‌گیری، پیشنهادهای برگرفته از پژوهش ارائه خواهند شد.

مبانی نظری و مرور پیشینه پژوهش محافظه‌کاری شرطی

محافظه‌کاری شرطی برای اولین بار توسط باسو^{۱۸} (۱۹۹۷)، به عنوان جنبه‌ای مهم از محافظه‌کاری مطرح شد (جبارزاده کنگرلویی و همکاران، ۱۳۹۱). او محافظه‌کاری شرطی را تمایل حسابداران به الزام درجه بالاتری از تأییدپذیری برای اخبار خوب نسبت به اخبار بد بیان نمود. مبانی چنین تعریفی از محافظه‌کاری شرطی، تعریف بلیس^{۱۹} (۱۹۲۴)، از محافظه‌کاری بود که عنوان کرده بود هیچ سودی را پیش‌بینی نکنید، اما همه زیان‌ها را پیش‌بینی کنید.

باسو (۱۹۹۷)، معتقد بود این تعریف از محافظه‌کاری شرطی بسیار دور از واقع بوده و مستلزم قابلیت تأییدپذیری کامل می‌باشد. به همین دلیل او با ارائه تعریف متعادل‌تری از محافظه‌کاری شرطی، شرط قابلیت تأییدپذیری متفاوتی را برای اخبار خوب و بد الزام نمود. تعریف باسو نشان‌دهنده این موضوع بود که اخبار بد و یا حتی همان زیان حتی با قابلیت تأیید کم نیز در دوره جاری شناسایی می‌شوند و سود دوره جاری با اخبار بد اقتصادی همبستگی بیشتری دارد، اما اخبار خوب یا سود تا دوره‌های بعد که قابلیت تأیید لازم را کسب نمایند، شناسایی نخواهند شد و سودهای آتی با اخبار خوب همبستگی بیشتری دارند (خدمای پور و مالکی‌نیا، ۱۳۹۱).

لافوند و واتس^{۲۰} (۲۰۰۸)، معتقدند که محافظه‌کاری شرطی ممکن است عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سرمایه‌گذاران را کاهش دهد و انتظار می‌رود گزارش‌های مالی بر مبنای محافظه‌کاری، یک بازار سرمایه با آگاهی بیشتر را ایجاد نمایند. کاهش انگیزه مدیران برای ارائه اطلاعات نادرست و همراه‌کننده، انگیزه اصلی برای

و از این طریق هزینه سرمایه سهام عادی را کاهش دهد. از طرف دیگر، سرمایه‌گذاران از طریق اطلاعات افشاء شده، در مورد عملکرد بنگاه آگاهی کسب می‌کنند و سپس سرمایه و اعتبار خود را در اختیار بنگاه قرار می‌دهند. رویه‌های محافظه‌کارانه به‌عنوان عاملی مؤثر بر فعالیت‌های مالی و تصمیم‌گیری محسوب می‌گردند. تلقی مزبور بر این استدلال استوار است که رویه‌های انتخابی توسط مدیریت، عملکرد تصمیم‌گیرندگان را تحت تأثیر قرار می‌دهند. با توجه به مفهوم محافظه‌کاری، حسابداری باید از یک سو کمترین ارزش ممکن را برای دارایی‌ها و درآمدها و از سوی دیگر بیشترین ارزش ممکن را برای بدهی‌ها و هزینه‌ها گزارش کند. همچنین، هزینه‌ها را در زودترین زمان ممکن و درآمدها را در دیرترین زمان ممکن شناسایی و در حساب‌ها منظور کند. از این رو، تعبیر و تفسیر اطلاعات گزارش‌های مالی مبتنی بر رویه‌های محافظه‌کارانه، توسط آگاه‌ترین استفاده‌کنندگان هم مشکل خواهد بود (خدمای پور و ترک‌زاده ماهانی، ۱۳۹۰).

بر اساس آنچه که گفته شد، محافظه‌کاری ممکن است خوانایی گزارش‌های مالی را به عنوان یکی از جنبه‌های کیفی اطلاعات در شرکت‌های دولتی تحت تأثیر قرار دهد. چرا که انتظار بر این است میزان محافظه‌کاری در شرکت‌های دولتی در مقایسه با سایر شرکت‌ها متفاوت باشد. بر این اساس، پژوهش حاضر درصدد است تا ارتباط بین انواع محافظه‌کاری حسابداری شامل شرطی و غیرشرطی را با خوانایی گزارش‌های مالی شرکت‌های دولتی مورد بررسی قرار دهد.

اهمیت این پژوهش از چندین وجه می‌باشد. اول این که مرور ادبیات پژوهش نشان می‌دهد که تاکنون پژوهش که به بررسی ارتباط بین انواع محافظه‌کاری و خوانایی گزارش‌های مالی در بخش دولتی بپردازد، صورت نگرفته است که این پژوهش درصدد است تا این خلأ تحقیقاتی را پوشش دهد. دوم، با توجه به این که ماهیت اقتصاد ایران مبتنی بر نقش گسترده دولت می‌باشد، همواره نگرانی‌هایی در رابطه با کیفیت گزارش‌های مالی بخش‌های دولتی وجود دارد (معینیان و پورزمانی، ۱۳۹۵)، بنابراین اهمیت دارد تا عوامل تأثیرگذار بر خوانایی گزارش‌های مالی به عنوان یکی از جنبه‌های کیفیت گزارشگری مالی مورد بررسی قرار گیرد. از سوی دیگر، از آنجایی که در شرکت‌های دولتی انگیزه بهبود خوانایی گزارش‌های مالی به دلایلی مانند اطمینان از جایگاه شغلی، فقدان معیارهای ارزیابی عملکرد و... کمتر

18.Basu

19.Bliss

20.Lafond & Watts

بیان گردید. آنها معتقد بودند که تفاوت بین ارزش‌های بازار و ارزش دفتری خالص دارایی‌ها ناشی از اعمال محافظه‌کاری است. این تفاوت به دو بخش دائمی و موقت طبقه‌بندی گردید. بخش دائمی آن ناشی از به‌کارگیری رویه‌های محافظه‌کارانه در شناخت اولیه ارقام در صورت‌های مالی است. این بخش بیانگر محافظه‌کاری غیرشرطی است (فروغی و نخبه‌فلاح، ۱۳۹۲).

محافظه‌کاری غیرشرطی ممکن است از مالیات، دعوی قضایی و علایق شخصی مدیریت به‌وجود آید (کانو رودریگز^{۲۳}، ۲۰۱۰) و به دنبال آن امکان دارد ارزش اطلاعاتی مربوط به اطلاعات مالی گزارش شده را کاهش دهد (بال و همکاران^{۲۴}، ۲۰۰۸). برای مثال محافظه‌کاری غیرشرطی می‌تواند با پیاده‌سازی روش‌های ارزش‌گذاری سهام و استهلاک که به دستیابی به اهداف فرصت‌طلبانه و مدیریتی خاص کمک می‌کند مرتبط باشد. بنابراین به‌دنبال آن ممکن است باعث ایجاد اختلال در گزارش‌های مالی و منجر به تصمیمات اقتصادی جانبدارانه و ناکارآمد شود (بال و شیواکومار، ۲۰۰۵).

بر اساس آنچه که گفته شد، دومین فرضیه پژوهش به صورت زیر تدوین می‌شود:

فرضیه دوم: بین محافظه‌کاری غیرشرطی حسابداری با خوانایی گزارش‌های مالی در شرکت‌های دولتی ارتباط معنادار وجود دارد.

روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، ماهیت و نوع داده‌ها به ترتیب کاربردی، توصیفی و مبتنی بر تحلیل رگرسیون است. پژوهش بنیادی پژوهشی است که به تبیین روابط بین متغیرها می‌پردازد. در پژوهش‌های توصیفی مبتنی بر تحلیل رگرسیون، متغیر(های) وابسته توسط متغیر(های) مستقل پیش‌بینی می‌شود. داده‌های مورد نیاز از لوح فشرده شرکت تدبیرپرداز، نرم‌افزار ره‌آورد نوین و گزارش‌های ارائه شده توسط سازمان بورس اوراق بهادار شامل گزارش هیئت مدیره جمع‌آوری شده و برای تجزیه و تحلیل آن از نرم‌افزارهای Excel و Eviews7 استفاده شده است. ۵۹ نمونه آماری از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ با توجه به معیارهای جدول ۱، انتخاب شده‌اند.

محافظه‌کاری شرطی به شمار می‌رود. نمونه‌هایی از محافظه‌کاری شرطی شامل کاربرد قاعده اقل بهای تمام شده و ارزش بازار در ارزشیابی موجودی‌ها، شناسایی کاهش ارزش صورت گرفته در ارزش دارایی‌ها، حذف سرقفلی در پی انجام آزمون‌های کاهش ارزش، شناسایی متقارن زیان‌های احتمالی در مقابل سودهای احتمالی و... می‌باشند.

محافظه‌کاری شرطی، مربوط و مفید بودن اطلاعات مربوط به ارقام حسابداری گزارش را بهبود می‌بخشد. بنابراین، این نوع محافظه‌کاری، مورد درخواست سهامداران، اعتباردهندگان و دیگر ذینفعان است، زیرا به آنها دید روشنی درباره نقاط ضعف و قوت شرکت می‌دهد و به ایجاد قضاوت صحیح و انتخاب‌های سرمایه‌گذاری کمک می‌کند (گوای و ورچیا^{۲۱}، ۲۰۰۷).

بر اساس آنچه که گفته شد، اولین فرضیه پژوهش به صورت زیر تدوین می‌شود:

فرضیه اول: بین محافظه‌کاری شرطی حسابداری با خوانایی گزارش‌های مالی در شرکت‌های دولتی ارتباط معنادار وجود دارد.

محافظه‌کاری غیرشرطی

در محافظه‌کاری غیرشرطی اخبار بد قبل از وقوع پیش‌بینی می‌شوند، اما در محافظه‌کاری شرطی اخبار بد بعد از وقوع، زودتر از اخبار خوب شناسایی می‌شوند. در واقع محافظه‌کاری شرطی وابسته به اخبار می‌باشد (جبارزاده کنگرلویی و همکاران، ۱۳۹۱).

بال و شیواکومار^{۲۲} (۲۰۰۵)، محافظه‌کاری غیرشرطی را به‌عنوان پذیرش روش‌های حسابداری که سود و ارزش دفتری خالص دارایی‌ها را مستقل از اخبار اقتصادی کاهش می‌دهند، تعریف نمودند. محافظه‌کاری غیرشرطی از تمایل به ارائه کمتر از واقع ارزش دفتری خالص دارایی‌ها نسبت به ارزش بازار آن حکایت دارد. این نوع از محافظه‌کاری به اعمال روش‌های حسابداری محافظه‌کارانه در مرحله شناخت و ثبت اولیه دارایی‌ها و بدهی‌ها اشاره دارد. همچنین محافظه‌کاری غیرشرطی، مستقل از اخبار، اطلاعات و شرایط موجود در لحظه ثبت و شناخت اولیه دارایی و بدهی است. در تحقیقات انجام گرفته چندین معیار برای اندازه‌گیری محافظه‌کاری غیرشرطی به کار رفته است که یکی از آنها معیار مبتنی بر ارزش‌های بازار توسط بیور و رایان (۲۰۰۰)،

جدول ۱. فرآیند انتخاب نمونه‌ها

تعداد	محدویت اعمال شده
۵۲۰	تعداد کل شرکت‌ها
(۳۸۲)	شرکت‌هایی که سهام آنها در اختیار دولت نیست
۱۳۸	تعداد شرکت‌های دولتی
(۵۳)	گروه مالی (شامل بانک‌ها، بیمه‌ها، هلدینگ‌ها، شرکت‌های سرمایه‌گذاری)
(۱۷)	شرکت‌هایی که سال مالی آنها منتهی به ۲۹ اسفند نیست
(۹)	شرکت‌هایی که اطلاعات آنها در دسترس نیست
۵۹	نمونه نهایی

مدل پژوهش

تقسیم تعداد کلمات (یکصد کلمه) به تعداد جملات هر نمونه یکصد کلمه‌ای،

۴- شمارش تعداد کلمات سه‌هجایی و بیشتر از آن (کلمات پیچیده) در هر کدام از متون یکصد کلمه‌ای (کلمه‌ای که از سه هجا تشکیل شده باشد، سه‌هجایی خوانده می‌شود و کلمه‌ای که بیش از سه هجا داشته باشد، چندهجایی خوانده می‌شود)،

۵- جمع کردن تعداد کلمات پیچیده (سه‌هجایی و بیشتر) با تعداد متوسط کلمات در جملات و ضرب کردن حاصل آن در عدد ثابت ۰/۴،

۶- انجام محاسبه بند ۵ برای دو نمونه یکصد کلمه‌ای دیگر،

۷- محاسبه میانگین نتایج هر سه نمونه از طریق جمع کردن و تقسیم به تعداد.

رابطه بین شاخص فوگ و سطح خوانایی به این صورت است که: اگر شاخص فوگ بیشتر از ۱۸ باشد، یعنی متن قابل خواندن نبوده و بسیار پیچیده است؛ ۱۴-۱۸ یعنی متن سخت؛ ۱۲-۱۴ یعنی متن مناسب؛ ۱۰-۱۲ یعنی متن قابل قبول و کمتر از ۱۰ یعنی متن آسان است (صفری گرایلی و رضایی پیتته‌نوئی، ۱۳۹۷).

متغیر مستقل-محافظه‌کاری حسابداری

در این پژوهش محافظه‌کاری حسابداری شامل شرطی و غیرشرطی بوده است که در ادامه به تشریح آنها پرداخته می‌شود.

در این پژوهش جهت آزمون فرضیه‌ها از مدل‌های ۱، زیر استفاده می‌شود:

(۱)

$$READ_{it} = \beta_0 + \beta_1 C-SCORE_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 CAP_{it} + \beta_5 INV_{it} + \beta_6 ROA_{it} + \beta_7 IOWN_{it} + \beta_8 AQ_{it} + \epsilon_{it}$$

$$READ_{it} = \beta_0 + \beta_1 NONCON_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 CAP_{it} + \beta_5 INV_{it} + \beta_6 ROA_{it} + \beta_7 IOWN_{it} + \beta_8 AQ_{it} + \epsilon_{it}$$

متغیر وابسته-خوانایی گزارش‌های مالی

برای سنجش خوانایی گزارش‌های مالی از شاخص فوگ استفاده شده است که تابعی از دو متغیر طول جمله (بر حسب تعداد کلمات) و کلمات پیچیده (تعریف شده به صورت تعداد کلمات با سه یا چند بخش) می‌باشد و به صورت زیر محاسبه می‌گردد:

$$\text{میانگین تعداد کلمات در هر جمله} + \text{تعداد کلمات پیچیده} \times 0/4 = \text{شاخص فوگ}$$

فرآیند و نحوه تعیین سطح خوانایی گزارش‌های مالی در شاخص فوق به ترتیب زیر است:

۱- انتخاب یک نمونه یکصد کلمه‌ای از ابتدا، یک نمونه یکصد کلمه‌ای از وسط و یک نمونه یکصد کلمه‌ای از انتهای گزارش به صورت تصادفی،

۲- شمارش تعداد جملات در هر یک از نمونه‌ها،

۳- مشخص کردن متوسط طول جملات از طریق

$$ZE_{i,t} + \mu_2 D_{i,t} * MTB_{i,t} + \mu_3 D_{i,t} * LEV_{i,t} + \epsilon_{it}$$

رابطه ۵، با استفاده از رگرسیون مقطعی برآورد شده است و با توجه به ضرایب حاصل از این برآورد و همچنین رابطه ۴، محافظه کاری شرطی محاسبه می‌شود.

همچنین جهت محاسبه محافظه کاری غیرشرطی از مدل بیور و رایان (۲۰۰۰)، که به صورت زیر برآورد شده است، استفاده می‌شود:

(۶)

$$NON-CON = (BV/MV) * (-1)$$

که در آن BV ، MV به ترتیب برابر هستند با ارزش دفتری و ارزش بازار حقوق صاحبان سهام. هر چه این نسبت برای یک شرکت بالاتر باشد، محافظه کاری کمتر است. همچنین جهت تفسیر بهتر نتایج، این متغیر در عدد ۱- ضرب شده است.

متغیرهای کنترلی

ROA: نرخ بازده دارایی شرکت که برابر است با سود خالص به مجموع دارایی.

IOWN: سرمایه‌گذاران نهادی که برابر است با نسبت سهام در اختیار بانکها، بیمه‌ها و صندوق‌های سرمایه‌گذاری به کل سهام منتشره.

SIZE: اندازه شرکت که برابر است با لگاریتم مجموع دارایی‌های شرکت.

LEV: اهرم مالی که از تقسیم کل بدهی به کل دارایی به دست می‌آید.

CAP: مخارج سرمایه‌ای که از نسبت دارایی‌های ثابت به مجموع دارایی‌ها اندازه‌گیری می‌شود.

INV: نسبت موجودی مواد و کالا به مجموع دارایی‌ها.

AQ: کیفیت حسابرسی که اگر حسابرس جزء رتبه الف سازمان بورس اوراق بهادار باشد، برابر با یک است و در غیر این صورت صفر در نظر گرفته می‌شود.

تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها

آمار توصیفی

آمار توصیفی عبارت از مجموعه روش‌هایی است که پردازش داده‌ها را فراهم می‌سازد. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۲ آورده شده است. نتایج آمار توصیفی نشان می‌دهد که میانگین خوانایی گزارش‌های مالی ۱۳/۶ بوده است که از خوانایی متوسط گزارش‌های مالی شرکت‌های نمونه حکایت دارد. همچنین محافظه کاری شرطی و غیرشرطی به ترتیب

جهت محاسبه محافظه کاری شرطی (C-SCORE)

در هر سال-شرکت از معیار خان و واتس^{۲۵} (۲۰۰۹)، استفاده شده است.

C-SCORE با استفاده از مدل باسو (۱۹۹۷)، به شرح

مدل ۲، اندازه‌گیری می‌شود:

(۲)

$$X_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 D_{i,t} + \beta_2 R_{i,t} + \beta_3 D_{i,t} * R_{i,t} + \epsilon_{it}$$

که در آن:

$X_{i,t}$: نسبت سود خالص به ارزش بازار حقوق صاحبان

سهام اول دوره،

$D_{i,t}$: متغیر ساختگی که اگر بازده سهام منفی باشد، یک

و در غیر این صورت صفر است،

$R_{i,t}$: بازده سالانه سهام،

β_2 : معیار به موقع بودن اخبار خوب،

β_3 : معیار به موقع بودن اخبار بد نسبت به اخبار خوب

(محافظه کاری شرطی).

ضرایب β_2 و β_3 مربوط به ویژگی‌های هر شرکت بوده

و بر اساس روابط ۳ و ۴ محاسبه می‌شوند:

(۳)

$$G-SCORE_{i,t} = \beta_2 = \lambda_1 + \lambda_2 SIZE_{i,t} + \lambda_3 MTB_{i,t} + \lambda_4 LEV_{i,t}$$

(۴)

$$C-SCORE_{i,t} = \beta_3 = \delta_1 + \delta_2 SIZE_{i,t} + \delta_3 MTB_{i,t} + \delta_4 LEV_{i,t}$$

که در روابط فوق:

$G-SCORE_{i,t}$: معیار به موقع بودن اخبار خوب،

$C-SCORE_{i,t}$: معیار به موقع بودن اخبار بد نسبت به

اخبار خوب (محافظه کاری شرطی)،

$SIZE_{i,t}$: لگاریتم ارزش بازار حقوق صاحبان سهام در

پایان دوره،

$MTB_{i,t}$: نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به

ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام،

$LEV_{i,t}$: اهرم مالی که برابر است با نسبت بدهی به

حقوق صاحبان سهام.

با جایگزینی مدل‌های ۳ و ۴ در مدل ۲، مدل تعدیل

شده باسو به صورت مدل ۵، برآورد می‌شود:

(۵)

$$X_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 D_{i,t} + \beta_2 R_{i,t} (\lambda_1 + \lambda_2 SIZE_{i,t} + \lambda_3 MTB_{i,t} + \lambda_4 LEV_{i,t}) + \beta_3 D_{i,t} * R_{i,t} (\delta_1 + \delta_2 SIZE_{i,t} + \delta_3 MTB_{i,t} + \delta_4 LEV_{i,t}) + (\mu_1 SIZE_{i,t} + \mu_2 MTB_{i,t} + \mu_3 LEV_{i,t} + \mu_4 D_{i,t} * SI$$

جدول ۲. آمار توصیفی متغیرها

متغیر	میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار
READ	۱۳/۶۷۸۹	۱۲/۷۵۵۶	۳۳/۸۶۶۷	۷/۴۶۰۳	۳/۲۰۵۸
CSCORE	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۰	۱/۱۹۹۲	-۰/۵۸۵۵	-۰/۱۹۵۳
NONCON	-۰/۶۱۵۲	-۰/۵۱۴۰	-۰/۰۴۴۸	-۷/۲۰۲۶	-۰/۵۷۱۷
AQ	۰/۸۴۹۹	۱/۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	-۰/۳۵۷۶
CAP	-۰/۱۳۷۴	-۰/۱۱۵۰	-۰/۵۵۱۵	۰/۰۰۰۰	-۰/۱۰۷۲
INV	-۰/۲۵۳۱	-۰/۲۲۵۳	-۰/۶۸۷۶	۰/۰۰۰۰	-۰/۱۹۲۰
IOWN	-۰/۷۱۳۴	-۰/۷۴۷۴	-۰/۹۴۱۵	-۰/۰۸۵۴	-۰/۱۶۱۴
LEV	-۰/۵۲۱۶	-۰/۵۴۸۳	-۰/۸۶۲۹	-۰/۰۱۲۷	-۰/۲۰۳۹
ROA	-۰/۱۲۲۸	-۰/۰۷۸۱	-۰/۹۲۹۵	-۰/۵۴۱۲	-۰/۱۸۲۶
SIZE	۶/۳۷۶۲	۶/۲۶۴۷	۸/۴۱۴۲	۴/۷۹۲۶	-۰/۷۰۵۳

جدول ۳. همبستگی متغیرها

SIZE	ROA	LEV	IOWN	INV	CAP	AQ	NONCON	CSCORE	READ	
۰/۰۴	-۰/۰۵	-۰/۱۳	-۰/۰۱	-۰/۰۳	-۰/۰۷	-۰/۰۲	-۰/۰۷	۰/۱۴	۱/۰۰	READ
۰/۰۴	-۰/۰۴	-۰/۰۲	-۰/۰۱	-۰/۰۳	-۰/۱۵	-۰/۰۹	-۰/۱۱	۱/۰۰	۰/۱۴	CSCORE
-۰/۰۴	۰/۲۱	-۰/۰۹	-۰/۰۶	-۰/۲۱	-۰/۰۱	-۰/۰۷	۱/۰۰	۰/۱۱	-۰/۰۷	NONCON
۰/۱۱	۰/۰۰	-۰/۰۳	-۰/۱۳	-۰/۰۵	-۰/۰۱	۱/۰۰	-۰/۰۷	-۰/۰۹	-۰/۰۲	AQ
-۰/۰۴	-۰/۰۱	-۰/۰۶	-۰/۰۱	-۰/۰۴	۱/۰۰	-۰/۰۱	-۰/۰۱	۰/۱۵	۰/۰۷	CAP
-۰/۰۶	۰/۵۰	-۰/۰۵	-۰/۲۴	۱/۰۰	-۰/۰۴	-۰/۰۵	-۰/۲۱	-۰/۰۳	-۰/۰۳	INV
۰/۱۴	۰/۱۰	-۰/۰۹	۱/۰۰	-۰/۲۴	-۰/۰۱	-۰/۱۳	-۰/۰۶	-۰/۰۱	-۰/۰۱	IOWN
-۰/۱۶	-۰/۲۹	۱/۰۰	-۰/۰۹	-۰/۰۵	-۰/۰۶	-۰/۰۳	-۰/۰۹	-۰/۰۲	-۰/۱۳	LEV
-۰/۰۵	۱/۰۰	-۰/۲۹	-۰/۱۰	-۰/۵۰	-۰/۰۱	-۰/۰۰	-۰/۲۱	-۰/۰۴	-۰/۰۵	ROA
۱/۰۰	-۰/۰۵	-۰/۱۶	-۰/۱۴	-۰/۰۶	-۰/۰۴	-۰/۱۱	-۰/۰۴	-۰/۰۴	-۰/۰۴	SIZE

جدول ۴. نتایج آزمون فرضیه اول

$READ_{it} = \beta_0 + \beta_1 C\text{-SCORE}_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 CAP_{it} + \beta_5 INV_{it} + \beta_6 ROA_{it} + \beta_7 IOWN_{it} + \beta_8 AQ_{it} + \epsilon_{it}$					
متغیر	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری	عامل تورم واریانس
CSCORE	-۱/۳۴۸۲۹۷	-/۴۵۲۳۷۳	-۲/۹۸۰۴۹۸	./۰۰۳۱	۱,۰۱۶۷
AQ	-./۰۰۷۷۶۱	-/۲۷۸۰۰۱	-./۰۲۷۹۱۹	./۹۷۷۷	۱,۰۱۱۳
CAP	۳/۳۹۲۷۷۵	-/۷۷۲۴۵۰	۴/۳۹۲۲۲۹	./۰۰۰۰	۱,۰۱۱۵
INV	۲/۱۸۱۲۷۴	-/۶۶۶۴۴۸	۳/۲۷۲۹۸۷	./۰۰۱۲	۱,۰۱۷۹
IOWN	-/۷۲۴۰۶۴	۱/۰۰۶۹۷۰	./۷۱۹۰۵۲	./۴۷۲۶	۱,۰۴۴۴
LEV	۱/۲۸۳۲۵۲	-/۹۱۰۹۱۵	۱/۴۰۸۷۵۱	./۱۵۹۸	۱,۸۵۹۳
ROA	-/۳۷۶۹۲۸	-/۹۷۹۷۴۵	./۳۸۴۷۲۱	./۷۰۰۷	۱,۰۱۸۰
SIZE	-/۱۷۲۱۳۲	-/۷۳۳۵۷۲	./۲۳۴۶۴۹	./۸۱۴۶	۱,۰۲۲۰
C	۱۰/۳۳۷۶۸	۴/۳۸۷۳۸۷	۲/۳۵۶۲۲۷	./۰۱۹۰	۱,۸۰۲۰
ضریب تعیین	۰/۴۸		ضریب تعیین تعدیل شده	./۰۳۹	
آماره F	۴/۹۹۸۳		آماره دوربین واتسون	۲/۲	
احتمال آماره F	./۰۰۰۰				

جدول ۵. نتایج آزمون فرضیه دوم

$READ_{it} = \beta_0 + \beta_1 NONCON_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 CAP_{it} + \beta_5 INV_{it} + \beta_6 ROA_{it} + \beta_7 IOWN_{it} + \beta_8 AQ_{it} + \epsilon_{it}$					
متغیر	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری	عامل تورم واریانس
NONCON	-./۴۸۸۹۷۷	./۲۳۳۴۵۱	-۲/۰۹۴۵۵۵	./۰۳۷۳	۱,۰۱۶۷
AQ	-./۷۲۹۴۲۱	./۱۴۰۶۲۵	-۵/۱۸۷۰۰۵	./۰۰۰۰	۱,۰۱۱۳
CAP	./۳۱۵۵۶۹	./۹۹۳۴۷۵	./۳۱۷۶۴۲	./۷۵۱۰	۱,۰۱۱۵
INV	./۶۵۷۲۹۵	./۸۷۸۵۸۱	./۷۴۸۱۳۲	./۴۵۵۲	۱,۰۱۷۹
IOWN	-./۴۵۴۰۷۱	./۹۰۶۶۲۹	-./۵۰۰۸۳۵	./۶۱۷۰	۱,۰۴۴۴
LEV	۱/۰۷۹۵۲۹	./۸۴۴۶۶۱	۱/۲۷۸۰۶۲	./۲۰۲۵	۱,۸۵۹۳
ROA	۲/۱۵۹۱۶۴	۱/۰۴۹۹۶۱	۲/۰۵۶۴۲۳	./۰۴۰۹	۱,۰۱۸۰
SIZE	./۹۷۶۸۹۱	./۸۰۴۳۲۸	۱/۲۱۴۵۴۲	./۲۲۵۸	۱,۰۲۲۰
C	۷/۰۷۲۵۳۹	۵/۲۶۳۹۶۶	۱/۳۴۳۵۷۶	./۱۸۰۴	۱,۸۰۲۰
ضریب تعیین	./۰۵۵		ضریب تعیین تعدیل شده	./۰۴۲	
آماره F	۴/۲۰۹۶		آماره دوربین واتسون	۲/۳	
احتمال آماره F	./۰۰۰۰				

موجودی مواد و کالا هستند، تمایل بیشتری به ارائه گزارش‌های مالی خواناتر دارند. در رابطه با سایر متغیرها نتایج معناداری مشاهده نگردید.

فرضیه دوم بدین صورت تدوین می‌شود: بین محافظه‌کاری غیرشرطی حسابداری با خوانایی گزارش‌های مالی در شرکت‌های دولتی ارتباط معنادار وجود دارد.

همان‌طور که نتایج آزمون برازش مدل در جدول ۵، نشان می‌دهند، معناداری کل رگرسیون با توجه به آماره F در سطح اطمینان ۹۹ درصد تأیید می‌شود. همچنین مقدار ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد ۰/۴۲ از تغییرات خوانایی گزارش‌های مالی توسط متغیرهای مستقل و کنترلی مدل توضیح داده می‌شوند. مقدار آماره دوربین واتسون نیز به مقدار ۲ نزدیک بوده است که نشان از عدم وجود خودهمبستگی سریالی بین باقی‌مانده‌های مدل می‌باشد.

نتایج آزمون فرضیه دوم نشان می‌دهند که ضریب متغیر محافظه‌کاری غیرشرطی ۰/۴۸- و از لحاظ آماری معنادار است، بنابراین محافظه‌کاری غیرشرطی ارتباط منفی و معناداری با خوانایی گزارش‌های مالی دارد. به بیان دیگر به‌ازای یک واحد تغییر در محافظه‌کاری غیرشرطی، خوانایی گزارش‌های مالی به میزان ۰/۴۸ واحد در جهت معکوس در شرکت‌های دولتی تغییر می‌یابد. بنابراین هر چه محافظه‌کاری غیرشرطی بیشتر باشد، خوانایی گزارش‌های مالی کاهش می‌یابد.

در رابطه با متغیرهای کنترلی نیز نتایج نشان داد که کیفیت حسابرسی، ارتباط منفی و معناداری با خوانایی گزارش‌های مالی دارد. بنابراین، کیفیت حسابرسی، عاملی جهت کاهش خوانایی گزارش‌های مالی می‌باشد که ممکن است دلیل آن استفاده از واژگان تخصصی در گزارش‌های حسابرسی باشد. همچنین نتایج نشان داد که نرخ بازده دارایی، ارتباط مثبت و معناداری با خوانایی گزارش‌های مالی دارد. به بیان دیگر، هر چه عملکرد مالی شرکت‌ها مطلوب‌تر باشد، تمایل بیشتری جهت انعکاس این عملکرد به صورت واضح و خوانا در گزارش‌های مالی وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر درصدد بوده است تا ارتباط بین انواع محافظه‌کاری حسابداری شامل شرطی و غیرشرطی را با خوانایی گزارش‌های مالی در شرکت‌های دولتی مورد بررسی قرار دهد. به همین جهت اطلاعات مربوط به ۵۹ شرکت دولتی به روش تحلیل داده‌های ترکیبی مورد آزمون قرار

دارای میانگین ۰/۰۰۱ و ۰/۰۶- بوده‌اند. در مجموع نتایج آمار توصیفی نشان داد که میانگین و میانه داده‌ها به هم نزدیک بوده‌اند و انحراف معیار کمی داشته‌اند، بنابراین داده‌ها دارای به طور تقریبی نرمال هستند.

همبستگی بین متغیرها

همچنین به منظور آزمون عدم خودهمبستگی بین متغیرهای پژوهش، همبستگی بین متغیرها در جدول ۳، ارائه شده است. همان‌گونه که نتایج نشان می‌دهد، همبستگی بین متغیرهای توضیحی مدل‌های پژوهش کمتر از ۰/۷ بوده و بیانگر عدم وجود خود همبستگی بین متغیرهای توضیحی است.

براساس مدل ۱، فرضیه اول بدین صورت تدوین می‌شود: بین محافظه‌کاری شرطی حسابداری با خوانایی گزارش‌های مالی در شرکت‌های دولتی ارتباط معنادار وجود دارد.

همان‌طور که نتایج آزمون برازش مدل در جدول ۴ نشان می‌دهند، معناداری کل رگرسیون با توجه به آماره F در سطح اطمینان ۹۹ درصد تأیید می‌شود. همچنین مقدار ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد ۰/۳۹ از تغییرات خوانایی گزارش‌های مالی توسط متغیرهای مستقل و کنترلی مدل توضیح داده می‌شوند. مقدار آماره دوربین واتسون نیز به مقدار ۲ نزدیک بوده است که نشان از عدم وجود خود همبستگی سریالی بین باقیمانده‌های مدل می‌باشد.

نتایج آزمون فرضیه نشان می‌دهند که ضریب متغیر محافظه‌کاری شرطی ۱/۳۴- و از لحاظ آماری معنادار است، بنابراین ارتباط منفی و معناداری بین محافظه‌کاری شرطی و خوانایی گزارش‌های مالی در شرکت‌های دولتی وجود دارد. به بیان دیگر به‌ازای یک واحد تغییر در محافظه‌کاری شرطی، خوانایی گزارش‌های مالی به اندازه ۱/۳۴ واحد در جهت معکوس تغییر می‌یابد. بنابراین هر چه شرکت‌های دولتی دارای محافظه‌کاری شرطی بیشتری باشند، احتمال این که خوانایی گزارش‌های مالی بهبود یابد، کاهش می‌یابد. در رابطه با متغیرهای کنترلی نیز نتایج نشان داد که

متغیر مخارج سرمایه‌ای ارتباط مثبت و معناداری با متغیر خوانایی گزارش‌های مالی دارد. به بیان دیگر شرکت‌هایی که مخارج سرمایه‌ای بیشتری دارند، دارای گزارش‌های مالی خواناتری هستند. همچنین نتایج نشان داد که نسبت موجودی مواد و کالا نیز ارتباط مثبت و معناداری با متغیر وابسته دارد. یعنی شرکت‌هایی که دارای انواع بیشتری از

محافظه‌کاری توجه نمایند. زیرا اگرچه محافظه‌کاری ممکن است سود جاری را کاهش دهد، اما ممکن است منجر به افزایش سودهای آینده و سودهای پایدار شود.

برای پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌شود:

- تحقیق حاضر در مورد هر صنعت به‌طور جداگانه مورد بررسی قرار گیرد و به مقایسه نتایج به‌دست آمده در صنایع مختلف پرداخته شود.

- در تحقیقات آتی به بررسی نقش الف) توانایی مدیران و ب) مدیریت سود بر ارتباط بین محافظه‌کاری و خوانایی گزارش‌های مالی در شرکت‌های دولتی پرداخته شود.

منابع

- جبارزاده کنگرلویی، سعید؛ دولت‌آبادی، محمد نورزاد و فیضی، سمیه. (۱۳۹۱). تأثیر ساختار بدهی بر محافظه‌کاری شرطی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *فصلنامه بورس اوراق بهادار*، (۲۰) ۵، ۶۴-۴۷.
- خدای پور، احمد و ترک‌زاده ماهانی، علی. (۱۳۹۰). مالیات و محافظه‌کاری در گزارشگری مالی و مربوط بودن اطلاعات حسابداری. *مجله پژوهش‌های حسابداری مالی*، (۳) ۳، ۱۴۵-۱۲۷.
- خدای پور، احمد و مالکی‌نیا، رحیمه. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین میزان محافظه‌کاری و اخبار منفی آینده در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *دانش حسابداری*، (۱۰) ۳، ۲۷-۷.
- صفری گرایلی، مهدی و رضایی پیتنه‌نویی، یاسر. (۱۳۹۷). توانایی مدیریت و خوانایی گزارش‌های مالی: آزمون نظریه علامت‌دهی. *مجله دانش حسابداری*، (۲) ۹، ۲۱۸-۱۹۱.
- معینیان، داوود و پورزمانی، زهرا. (۱۳۹۶). بررسی کیفیت گزارش‌های مالی بر مبنای استانداردهای حسابداری بخش عمومی از نظر نحوه ارائه اطلاعات. *دوفصلنامه علمی-پژوهشی حسابداری دولتی*، (۳) ۳، ۱۰۴-۹۳.
- Bagnoli, M. & Watts, S. (2005). Conservative accounting choices. *Management Science*, (5)51, 786-801.
- Ball, R. & Shivakumar, L. (2005a). Earnings Quality in UK Private Firms: Comparative Loss Recognition Timeliness. *Journal of Accounting and Economics*, 39, 83-105.

گرفت. نتایج آزمون فرضیه اول نشان داد که ضریب متغیر محافظه‌کاری شرطی $-۱/۳۴$ - و از لحاظ آماری معنادار است، بنابراین ارتباط منفی و معناداری بین محافظه‌کاری شرطی و خوانایی گزارش‌های مالی در شرکت‌های دولتی وجود دارد. به بیان دیگر به ازای یک واحد تغییر در محافظه‌کاری شرطی، خوانایی گزارش‌های مالی به اندازه $۱/۳۴$ واحد در جهت معکوس تغییر می‌یابد. بنابراین هر چه شرکت‌ها دارای محافظه‌کاری شرطی بیشتری باشند، احتمال اینکه خوانایی گزارش‌های مالی بهبود یابد، کاهش می‌یابد. همچنین نتایج آزمون فرضیه دوم نیز نشان داد که ضریب متغیر محافظه‌کاری غیرشرطی $-۰/۴۸$ - و از لحاظ آماری معنادار است، بنابراین محافظه‌کاری غیرشرطی ارتباط منفی و معناداری با خوانایی گزارش‌های مالی دارد. به بیان دیگر به ازای یک واحد تغییر در محافظه‌کاری غیرشرطی، خوانایی گزارش‌های مالی به میزان $۰/۴۸$ واحد در جهت معکوس تغییر می‌یابد. بنابراین هر چه محافظه‌کاری غیرشرطی بیشتر باشد، خوانایی گزارش‌های مالی کاهش می‌یابد.

به‌طور کلی نتایج نشان داد که محافظه‌کاری شرطی و غیرشرطی بر خوانایی گزارش‌های مالی شرکت‌های دولتی تأثیر منفی دارند که در این بین تأثیر محافظه‌کاری شرطی بیش از محافظه‌کاری غیرشرطی می‌باشد. این نتیجه نشان می‌دهد اعمال رویه‌هایی مانند قاعده اقل بهای تمام شده به‌عنوان مصادیق محافظه‌کاری شرطی، در مقابل اعمال رویه‌های محافظه‌کاری غیرشرطی مانند به هزینه بردن مخارج تحقیق و توسعه به‌جای شناسایی دارایی، منجر به خوانایی کمتر در شرکت‌های دولتی می‌شود. این یافته نشان می‌دهد که وجود سیستم حسابداری محافظه‌کارانه در شرکت‌های دولتی منجر به کاهش ارائه اطلاعات و همچنین قابلیت فهم بازار می‌شود. در تفسیر این نتایج می‌توان گفت که مدیران شاغل در شرکت‌های دولتی جایگاه‌های شغلی خود را مدیون رابطه با کارفرمایان دولتی و نه توانایی و سوابق مدیریتی خود می‌دانند. در نتیجه این دسته از مدیران تلاش می‌کنند با سرمایه‌گذاری در پروژه‌های زود بازده و به‌کار بردن رویه‌های حسابداری متهورانه نظر کارفرمایان دولتی را جلب نمایند. بر این اساس سطح محافظه‌کاری در شرکت‌های دولتی با خوانایی گزارش‌های مالی ارتباط معکوس دارد.

بر اساس یافته‌های پژوهش، به سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران مالی پیشنهاد می‌شود که هنگام ارزیابی خوانایی گزارش‌های مالی و ارائه اطلاعات به بازار، به نقش

- Ball, R. & Shivakumar, L. (2005b). The role of accruals in asymmetrically timely gain and loss recognition. *The Journal of Accounting Research*, (2)44, 207-242.
- Ball, R., Robin, A. & Sadka, G. (2008). Is financial reporting shaped by equity markets or by debt markets? An international study of timeliness and conservatism. *Review of Accounting Studies*, (2-3)13, 168-205.
- Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 24, 3-37.
- Beaver, W.H. & Ryan, S.G. (2000). Biases and lags in book value and their effects on the ability of the book-to-market ratio to predict book return on equity. *Journal of Accounting Research*, (1)38, 127-148.
- Beaver, W.H. & Ryan, S.G. (2005). Conditional and unconditional conservatism: Concepts and modeling. *Review of Accounting Studies*. (2/3)10, 269-309. Online; <http://www.ssrn.com>
- Brennan, N. & Merkl-Davies, D. (2013). *Accounting narratives and impression management*. In *The Routledge Companion to Accounting Communication*, edited by L. Jack, J. Davison & R. Craig: Routledge.
- Callen, J., Segal, D. & Hope, O. (2010). The pricing of conservative accounting and the measurement of conservatism at the firm-year level. *Review of Accounting Studies*, (1)15, 145.
- Cano-Rodríguez, M. (2010). Big auditors, Private firms and accounting conservatism: Spanish evidence. *European Accounting Review*, (1)19, 131-159.
- Guay, W. & Verrecchia, R. (2007). Conservative disclosure. *Working Paper*, University of Pennsylvania.
- Jabbarzadeh Kangarlouei, S., Noorzad Dolatabadi, M., Feyzi, S. (2013). The Effect of Debt Structure on Conditional Conservatism of Listed Companies in Tehran Stock Exchange. *Journal of Securities Exchange*, (20)5, 47-64.(In Persian)
- Khan, M. & Watts, R.L. (2009). Estimation and empirical properties of a firm-year measure of accounting conservatism. *Journal of Accounting and Economics*, 48, 132-150.
- Khodamipour, A. & Torkzadeh Mahani, A. (2011). Tax and Conservatism in Financial Reporting, and the Value Relevance of Accounting Data, *Financial Accounting Research*, (3)9, 127-145(In Persian).
- Khodami Pour, A. & Malekinia, R. (2011). Conditional conservatism and further negative news in the companies listed in Tehran Stock Exchange, *Journal of Accounting Knowledge*, (10)3, 7-27 (In Persian).
- Lafond, R. & Watts, R.L. (2008). The information role of conservatism. *The Accounting Review*, 83, 447-478.
- Lawrence, A. (2013). Individual investors and financial disclosure. *Journal of Accounting and Economics*, (1)56, 130-147.
- Li, F. (2008). Annual report readability, current earnings, and earnings persistence. *Journal of Accounting and Economics*, (2-3)45, 221-247.
- Li, Y. (2012). The effect of Quarterly Report Readability on Information Efficiency of Stock Prices. *Contemporary Accounting Research*, (4)29, 1137-1176.
- Lobo, G.J. & Zhou, J. (2006). Did Conservatism in Financial Reporting Increase After the Sarbanes-Oxley Act? Initial Evidence. *Accounting Horizons*, 20, 57-73.
- Lo, K., Ramos, F. & Rogo, R. (2017). Earning Management and Annual report Readability. *Journal of accounting and Economics*, 63, 1-25.
- Loughran, T. & McDonald, B. (2014). Measuring Readability in Financial Disclosures. *Journal of Finance*, (3)69, 1643-1671.
- Miller, B. (2010). The effects of reporting complexity on small and large investor trading. *The Accounting Review*, (6)85, 2107-2143.
- Moeiniyan, D. & Pourzamani, Z. (2017). Financial Reporting Quality based on Public Sector Accounting

- Standards for Information Presentation. *Journal of Governmental Accounting and Auditing*, (2)3, 93-104 (in Persian)
- Safari Gerayli, M. & Rezaei Pitenoei, Y. (2018). Managerial Ability and Financial Reporting Readability: A Test of Signaling Theory. (2)9, 191-218 (In Persian).
  - Securities & Exchange Commission. (1998). A plain English handbook: How to create clear SEC disclosure. *SEC Office of Investor Education and Assistance*, Retrieved from <http://www.sec.gov/pdf/handbook.pdf>.
  - Tan, H.T., Wang, E. & Zhou, B. (2014). When the use of positive language backfires: the joint effect of language sentiment, readability, and investor sophistication on earnings judgments. *Journal of Accounting Research*, (1)52, 273-302.
  - You, H. & Zhang, X. (2009). Financial reporting complexity and investor under reaction to 10-K information. *Review of Accounting Studies*, (4)14, 559-586.

